

Innowacyjność przedsiębiorstw z branży TSL

Krzysztof Dziekoński

Politechnika Białostocka, Wydział Zarządzania, Katedra Informatyki Gospodarczej i Logistyki,
e-mail: k.dziekonski@pb.edu.pl

Joanna Chwiećko

Politechnika Białostocka, Wydział Zarządzania, Katedra Informatyki Gospodarczej i Logistyki,
e-mail: joanna.720@wp.pl

DOI: 10.12846/j.em.2013.02.11

Streszczenie

W artykule podjęto tematykę innowacyjności przedsiębiorstw w kontekście firm świadczących usługi logistyczne. Określono rolę innowacyjności w kreowaniu konkurencyjności rynkowej oraz zaprezentowano wyniki badań własnych oceniających poziom innowacyjności podlaskich firm z branży TSL. Przeprowadzone analizy wskazują, iż głównymi celami innowacyjności firm logistycznych są: poprawa jakości oferowanych usług, dostosowanie oferowanych usług do potrzeb i oczekiwań klientów, redukcja kosztów działania oraz zwiększenie wydajności pracy. Jako bariery w podejmowaniu projektów innowacyjnych zidentyfikowano: bariery finansowe, długi czas wdrażania innowacji oraz obawę przed podjęciem ryzyka. Czynnikiem, które mogłyby pobudzić innowacyjność firm logistycznych są: większa dostępność do zewnętrznych źródeł finansowania innowacji, zdobycie wiedzy na temat innowacyjnych rozwiązań w zakresie procesów biznesowych i posiadanie większych umiejętności do zarządzania projektem innowacyjnym. Autorzy uważają, iż działania związane z kreowaniem polityki gospodarczej regionu powinny być nastawione na pobudzanie innowacyjności, stąd też zalecane jest wykorzystanie wyników przeprowadzonych badań w praktyce decyzji związanych z kreowaniem polityki gospodarczej w regionie.

Słowa kluczowe

innowacyjność, logistyka, branża TSL (transport-spedycja-logistyka), Podlasie

Wstęp

Branża transportowo – spedycyjno – logistyczna charakteryzuje się zwiększoną intensywnością konkurencji, co powoduje, że tradycyjne metody konkurowania są mało efektywne. Również zdolność do adaptacji nowoczesnych rozwiązań nie gwarantuje uzyskania trwałej przewagi konkurencyjnej. Dlatego też coraz większego znaczenia nabiera możliwość szybkiego i elastycznego dostosowywania się do potrzeb klientów poprzez tworzenie i wdrażanie innowacji, głównie w ramach współpracy z innymi jednostkami. Innowacyjne rozwiązania wpływają na optymalizację i redukcję kosztów w łańcuchu logistycznym, stąd powinny być postrzegane przez przedsiębiorców jako główny czynnik umożliwiający osiągnięcie zamierzonej pozycji konkurencyjnej.

1. Innowacyjność przedsiębiorstw

Współcześnie innowacje stanowią jeden z kluczowych czynników decydujących o zdobyciu i utrzymaniu przewagi konkurencyjnej na rynku. Często są określane jako wymóg prowadzenia działalności w gospodarce rynkowej, a także jako najcenniejsze aktywa nowoczesnej organizacji. Ich znaczenie wynika z roli, jaką pełnią w przedsiębiorstwach. Przyczyniają się bowiem nie tylko do poprawy jakości oferowanych dóbr i usług, ale warunkują również zdolność do przetrwania i rozwoju poprzez szybkie reagowanie na zmiany zachodzące na rynku oraz umiejętność dostosowywania się do potrzeb i oczekiwań klientów.

Termin „innowacje” posiada bardzo szerokie znaczenie oraz niezdefiniowany bliżej charakter. Jest kategorią interdyscyplinarną, opisywaną i rozpatrywaną z wielu perspektyw badawczych oraz z wykorzystaniem różnych metod i technik analizy naukowej (Duraj i Papiernik-Wojdera, 2010). Termin innowacje do nauk ekonomicznych po raz pierwszy został wprowadzony w 1911 roku przez Josepha Schumpetera. Według niego pojęcie te należy odnieść do pięciu przypadków (Janasz i Koziół, 2007):

- wprowadzenie na rynek nowego produktu lub produktu o nowych właściwościach,
- wprowadzenie nowej lub udoskonalonej metody produkcji,
- otwarcie nowego rynku zbytu,
- zdobycie nowego źródła surowców lub półfabrykatów,
- wprowadzenie nowej organizacji jakiegoś przemysłu.

Istotne znaczenie w zaprezentowanej definicji ma słowo „nowy”, ponieważ Schumpeter uznawał za innowację wprowadzenie do praktyki po raz pierwszy danego rozwiązania w głównych obszarach funkcjonalnych przedsiębiorstwa: wytwarzanych produktach, stosowanych technologiach i zachodzących w nim procesach (Niedzielski i Rychlik, 2006). Definicja ta wskazywała na techniczny, ekonomiczny i organizacyjny charakter innowacji. W tym kontekście, przedmiotem innowacji mogą być organizacja, proces produkcyjny oraz wyrób (Najder-Stefaniak, 2010). Schumpeter przypisywał dużą wagę innowacjom w procesie cyklicznego rozwoju gospodarki. Wychodził z założenia, że są one siłą sprawczą rozwoju (Marciniak, 2010).

Według J. Schumpetera na miano innowacji nie zasługują imitacje, bowiem są to zmiany o charakterze powtarzalnym i ciągłym, natomiast innowacje to zmiany niepowtarzalne, co czyni je oryginalne i wyjątkowe (Pichlak, 2012). Imitacje są jednak niewątpliwie przejawem przedsiębiorczości, o znacznie mniejszym ryzyku rynkowym w stosunku do innowacji (Duraj i Papiernik-Wojdera, 2010).

Wykaz najważniejszych definicji innowacji występujących w literaturze przedmiotu przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Wykaz najważniejszych definicji innowacji w literaturze

Autor	Definicja innowacji
J.A. Allen	Wprowadzenie do szerokiego użytku nowych produktów, procesów lub sposobów postępowania.
K. Kozioł	Organizowanie produkcji opartej na nowych pomysłach służących celom nowatorów lepiej niż stare. Występują w niej 2 etapy - odkrycia nowej wiedzy, która prowadzi do wzrostu podaży dóbr i usług i wdrożenie tej wiedzy do procesów produkcji.
E. Mansfield	Pierwsze zastosowanie wynalazku.
S. Kuznets	Nowe zastosowanie starej lub nowej wiedzy do procesów produkcji inicjującej zastosowanie wynalazku.
R. W. Griffin	Kierowany wysiłek organizacji na rzecz opanowania nowych produktów i usług bądź też nowych zastosowań istniejących produktów i usług.
B. Fiedor	Każda zmiana w danych właściwościach funkcji produkcji.
S. Kasprzyk	Nowy, nieznanym dotychczas sposób zaspokojenia nowych potrzeb.
L. Pasieczny, J. Więckowski	Odkrycie będące wynikiem inwencji ludzi i powodujące postępowe zmiany w określonych stanach rzeczy.
E. M. Rogers	Idea lub obiekt, który jest postrzegany jako nowy przez osobę lub inną jednostkę przyjmującą.
A. Sosnowska	Wprowadzenie nowych produktów, wdrażanie nowych technologii, działanie do lepszego wykorzystania wiedzy i umiejętności personelu, rozwój sieci informacyjnych.

Cd. Tabeli 1.

L. Białoń	Wprowadzenie do produkcji nowych wyrobów, uruchomienie nowych procesów technologicznych i systemów organizacyjnych w celu osiągnięcia wyższej efektywności gospodarowania.
Ph. Kotler	Innowacja odnosi się do każdego dobra, które postrzegane jest jako nowe.
Ch. Freeman	Pierwsze handlowe wprowadzenie nowego produktu, procesu, systemu lub urządzenia.
H.G. Burnett	Każda idea lub rzecz która jest nowa, ponieważ jest jakościowo odmienna od istniejących, znanych form.
P. F. Drucker	Szczególne narzędzie przedsiębiorców, za pomocą którego zmiany prowadzą do podjęcia nowej działalności gospodarczej lub świadczenia nowych usług.
P. R. Whitfield	Ciąg skomplikowanych działań polegających na rozwiązywaniu problemów; w rezultacie powstaje kompleksowa i opracowana nowość.
Oslo Manual	Wprowadzenie nowego lub znacząco usprawnionego produktu, procesu, nowej metody organizacyjnej lub marketingowej w praktyce gospodarczej, miejscu pracy lub stosunkach z otoczeniem zewnętrznym.
R. A. Webber	Modyfikacja wyrobu, usługi, procesu produkcyjnego lub technologii.
L. Biernakowski	Zmiana dotycząca środków produkcji, przedmiotów, metod i warunków wytwarzania wprowadzona przez człowieka w celu uzyskania określonych korzyści ekonomicznych i społecznych.
S. Marciniak	Twórcze zmiany w systemie społecznym, w strukturze gospodarczej, w technice oraz przyrodzie.
P. Niedzielski	Celowe i zorganizowane działanie przedsiębiorców poszukujących praktycznego zastosowania różnych nowych rozwiązań w danych uwarunkowaniach i czasie, w celu osiągnięcia pozytywnych efektów ekonomicznych, lepszego zaspokojenia potrzeb konsumentów i efektywniejszego wykorzystania posiadanych zasobów.
J. Penc	Tworzenie lub modyfikowanie procesów, wyrobów, technik i metod działania, które są postrzegane przez daną organizację jako nowe oraz postępowe w danej dziedzinie i prowadzą do zwiększenia efektywności wykorzystania zasobów będących w jej posiadaniu.
Z. Pietraśiński	Zmiany celowe wprowadzone przez człowieka lub zaprojektowane przez układy cybernetyczne, które polegają na zastępowaniu dotychczasowych stanów rzeczy innymi ocenionymi dodatnio w świetle określonych kryteriów składających się w sumie na postęp.

Źródło: Pichlak (2012), Nowacki (2010), Białoń (2010).

Pomimo tak różnego pojmowania innowacji istnieje jednak wspólne założenie, że z innowacją mamy do czynienia wówczas, gdy podejmowane działania prowadzą do czegoś nowego (Najder-Stefaniak, 2010). Cechy wspólne przedstawionych definicji obejmują pojmowanie innowacji jako (Dworak, 2012):

- jest to celowa i z reguły korzystna zmiana zaprojektowana przez człowieka,

- przedmiotem zmian są: produkty, organizacja, procesy, metody zarządzania,
- zmiana musi znaleźć praktyczne zastosowanie,
- efektem wdrożonych zmian są wymierne korzyści ekonomiczne, techniczne, społeczne,
- innowacje są narzędziem do realizacji celów rozwojowych podmiotów gospodarczych,
- do wdrożenia zaprojektowanych zmian potrzebny jest określony zasób wiedzy ekonomicznej, technicznej, rynkowej i socjopsychologicznej,
- innowacja, która wywołuje korzystne efekty gospodarcze staje się nośnikiem postępu technicznego.

Z przedstawionych w tabeli 1 definicji innowacyjności wypływa jednoznaczny wniosek, iż innowacyjność to aktywne zaangażowanie się przedsiębiorstw w realizację procesów innowacyjnych. Wiąże się z umiejętnością wyszukiwania źródeł innowacji i transformowania ich w nowe produkty, technologie, procesy oraz nowe rozwiązania w dziedzinie zarządzania i marketingu. Istotnym czynnikiem wpływającym na innowacyjność przedsiębiorstw jest posiadanie określonych zasobów materialnych i niematerialnych w postaci wiedzy i doświadczeń oraz efektywne ich wykorzystanie w procesach generowania i absorpcji innowacji. Ograniczoność zasobów, utrudnia proces samodzielnego tworzenia innowacji, co często oznacza współpracę z innymi podmiotami i wspólne opracowywanie nowych rozwiązań. Zdolność innowacyjna powinna być połączona z motywacją do tworzenia i wdrażania innowacji. Kolejnym ważnym przesłaniem wynikającym zaprezentowanych pojęć jest postrzeganie innowacyjności jako jednego z kluczowych czynników determinujących rozwój przedsiębiorstw. Winna stać się ona najważniejszą siłą kreatywną każdego podmiotu, wpisaną na trwale w jego kulturę organizacyjną i system zarządzania (Grzybowska, 2012). Z tego też względu motorem napędzającym rozwój współczesnej gospodarki są organizacje innowacyjne. Do głównych cech tych podmiotów należą (Lichniak, 2010; Dolińska, 2010):

- umiejętność stałego tworzenia innowacji,
- kreatywność,
- zdolność do tworzenia i wykorzystywania innowacyjnego potencjału,
- umiejętności twórcze kadry pracowniczej w zakresie opracowywania i stosowania rozwiązań innowacyjnych,
- odpowiedni zakres informacji o klientach i rynku,
- posiadanie kluczowych kompetencji,
- umiejętność przewidywania przyszłości, perspektywiczne myślenie,

- rozwój kompetencji personelu oraz systemu motywacyjnego, który uaktywnia jej przedsiębiorczość i innowacyjność,
- efektywne zarządzanie wiedzą,
- dysponowanie zasobem pracowników – innowatorów,
- kształtowanie kultury innowacyjnej wśród pracowników,
- utrzymanie więzi z klientami w celu poznania ich bieżących i przyszłych potrzeb i uwzględnienie ich w swojej działalności,
- efekty synergiczne wynikające ze współpracy z partnerami i klientami podczas realizacji procesów innowacji w sieci.

Autorzy przyjmują pojęcie innowacyjności jako proces polegający na wdrażaniu zmian jakościowych w zakresie technologii, organizacji pracy, marketingu czy zarządzania. Zmiany te przyczyniają się do powstania nowego produktu bądź jego usprawnienia, co w konsekwencji prowadzi do poprawy efektywności działania firmy (Grzybowska, 2012).

2. Aktywność innowacyjna przedsiębiorstw sektora TSL

W literaturze przedmiotu ocena innowacyjności przedsiębiorstw logistycznych podejmowana jest zazwyczaj w kontekście wdrożenia nowych usług (Alam, 2010), innowacyjnych technik sprzedaży detalicznej (Reynolds i in., 2007) czy podnoszących wydajność systemów pakowania wyrobów w łańcuchach dostaw (Hellström i Nilsson, 2011). Dowodzi się także, że strategiczna orientacja przedsiębiorstwa logistycznego na kreowanie innowacji ma wpływ na jego pozycję rynkową (Grawe i in., 2009). Pojawiające się na rynku tendencje zwiększają presję na działania innowacyjne przedsiębiorstw działających w branży TSL. Po pierwsze firmy te rozszerzając zakres świadczonych usług, które stają coraz bardziej zaawansowane, w naturalny sposób prowadzą działalność innowacyjną. Po drugie procesy globalizacji, które często idą w parze z konsolidacją, zwiększają presję i potrzebę innowacyjności. Po trzecie zachodzące procesy deregulacji zwiększające konkurencję w zakresie kosztów i jakości świadczonych usług, a co za tym idzie potrzebę działań innowacyjnych, szczególnie w kontekście czasu w jakim świadczone są usługi logistyczne (Busse i Wallenburg, 2011).

Celem działań innowacyjnych większości przedsiębiorstw logistycznych są zmiany w sposobie ich funkcjonowania tak by stworzyć organizację bazującą na wiedzy w celu usprawnienia przepływu danych i informacji oraz koordynacji działań, podejmowania decyzji i planowania. Podstawowe cele działań innowacyjnych to (Chapman, Soosay i Kandampully, 2003):

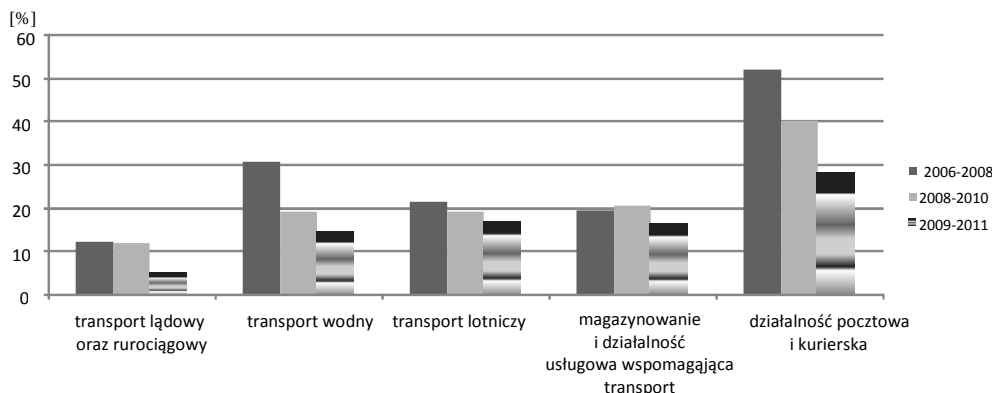
- zwiększenie wydajności świadczonych usług,
- zwiększenie satysfakcji klienta,
- lepsze planowanie strategiczne,
- większa elastyczność w dostosowaniu się do zmian na rynku,
- usprawnienie procesu podejmowania decyzji,
- wzrost elastyczności i szybkości podejmowania decyzji w procesach zarządzania łańcuchem dostaw,
- zwiększenie zdolności innowacyjnych przedsiębiorstwa.

Większość przedsiębiorstw nie postrzega innowacji logistycznych jako absolutnych nowości w sposobie świadczenia usługi logistycznej. Jako innowacje odnotowuje się wszystkie, nawet niewielkie zmiany, w sposobie świadczenia usługi klientom (Flint i in., 2005).

Wyniki badań Panayidesa (2006) wskazują, że istotnym źródłem możliwości innowacyjnych firm logistycznych jest tworzenie relacji z klientami. Samo tworzenie tych relacji, poprzez zwiększanie otwartości dostawcy usług na logistycznych na klienta, jest działaniem innowacyjnym samym w sobie. Prowadzi do poprawy jakości świadczonych usług dzięki lepszemu zrozumieniu potrzeb klienta a co za tym idzie usprawnienie funkcjonujących w przedsiębiorstwie procesów jego obsługi.

Regularnej oceny aktywności innowacyjnej polskich przedsiębiorstw, funkcjonujących na rynku TSL przeprowadza Główny Urząd Statystyczny (GUS, 2012). Badania GUS-u dotyczące aktywności innowacyjnej przedsiębiorstw przeprowadzane jest co roku, z tym, że podstawą metodologii jest trzy letni okres badania innowacji, co oznacza, że przedsiębiorstwa przekazują informacje w każdym roku o wprowadzonych innowacjach z ostatnich trzech lat.

Przedsiębiorstwa innowacyjnie w zakresie innowacji produktowych i procesowych według metodologii GUS-u to takie podmioty, które w badanym okresie wprowadziły przynajmniej jedną innowację procesową bądź produktową (GUS, 2012). Wykres na rysunku 1 przedstawia odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych w zakresie innowacji produktowych i procesowych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w latach 2006–2011.

Rys. 1. Odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w zakresie innowacji produktowych i procesowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Główny Urząd Statystyczny, www.stat.gov.pl, [20.04.2013]

Najwyższy odsetek przedsiębiorstw należących do grupy innowacyjnych odnotowano w latach 2006-2008 w dziale działalność pocztowa i kurierska, w którym 43,5% przedsiębiorstw to podmioty innowacyjne. Natomiast najmniej innowacyjny był dział transport lądowy oraz rurociągowy. W roku 2008 nastąpiło zmniejszenie przedsiębiorstw innowacyjnych we wszystkich analizowanych działach, które kontynuowane było do końca analizowanego okresu. Autorzy uważają, że przyczyną spadku udziału przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw była dekoniunktura gospodarcza, spowodowana globalnym kryzysem ekonomicznym.

W strukturze inwestycji w działalność innowacyjną w 2010 i 2011 roku w dziale transport i lądowy i rurociągowy dominowały nakłady na maszyny i urządzenia techniczne, środki transportowe, narzędzia, przyrządy, ruchomości i wyposażenia, które stanowiły odpowiednio 86,74% i 78,86% wszystkich nakładów na działalność innowacyjną w tej grupie przedsiębiorstw. Natomiast w dziale magazynowanie i działalność usługowa wspomagająca transport najwyższe nakłady poniesiono na budynki i budowle oraz grunty. Najniższe zaś środki w obu grupach w 2011 roku odnotowano na szkolenia personelu związane z działalnością innowacyjną. Głównymi źródłami finansowania inwestycji w innowacje były środki własne przedsiębiorców oraz kredyty bankowe. Nadal w niewielkim stopniu wykorzystywane są źródła zewnętrzne takie jak fundusze wysokiego ryzyka i środki pozyskane z zagranicy (GUS, 2013).

3. Aktywność innowacyjna przedsiębiorstw z branży TSL w województwie podlaskim

Głównym celem badania była ocena aktywności innowacyjnej przedsiębiorstw na rynku usług logistycznych w województwie podlaskim, wskazanie najistotniejszych uwarunkowań – barier i stymulatorów rozwoju innowacyjności oraz określenie nadrzędnych celów podejmowania działalności innowacyjnej przez przedsiębiorstwa transportowo – spedycyjno – logistyczne funkcjonujące na terenie województwa podlaskiego.

Badanie zostało zaprojektowane w postaci ankiety internetowej, standaryzowanej. Zastosowano celowo – losowy dobór próby na podstawie informacji o przedsiębiorstwach transportowo – spedycyjno – logistycznych zawartych w katalogach branżowych firm w województwie podlaskim. Badanie zostało przeprowadzone między 18 marca, a 23 maja 2013 roku. Uzyskano odpowiedzi od 16 przedsiębiorstw z sektora TSL w województwie podlaskim. Stopa zwrotu ankiet wyniosła około 26%. Próba badawcza nie odzwierciedla charakterystycznych cech populacji, dlatego też nie jest próbą reprezentatywną, co powoduje, iż przedstawione wyniki badań nie należy uogólniać na zbiorowość generalną. Przeprowadzone badanie ankietowe może zostać potraktowane jako wstępne badanie próbne, tzn. pilotaż przed badaniem zasadniczym.

Wśród badanych przedsiębiorstw najliczniejszą grupę stanowiły duże jednostki, zatrudniające powyżej 250 osób (44%) i mikroprzedsiębiorstwa (38%). Taka struktura badanych podmiotów wynika ze struktury przedsiębiorstw w województwie podlaskim, w którym dominują mikroprzedsiębiorstwa. Dane Głównego Urzędu Statystycznego z 2012 roku wykazują, że liczebność tych podmiotów wszystkich branż wyniosła 87 589, co stanowi 95,41% wszystkich przedsiębiorstw funkcjonujących na rynku (GUS, 2013). Natomiast znaczący udział dużych przedsiębiorstw wynika z tego iż, rynek usług logistycznych zdominowany jest przez wyspecjalizowane przedsiębiorstwa typu 3PL lub 4PL¹, które reprezentują kapitał

¹ Określenie 3PL oznacza podmiot świadczący zintegrowane usługi outsourcingowe w zakresie logistyki i/lub działalności pokrewnych. Zamiennie używa się określenia *Logistics Service Provider* (LSP) czyli operator logistyczny. W ofercie operatorów logistycznych znajdują się między innymi – usługi transportowe, przeładunkowe, magazynowe, informacyjne, finansowe. Określenie 4PL oznacza podmiot gospodarczy oferujący klientom wachlarz usług mocno wykraczający poza tradycyjną logistykę. Często używa się określenia *Integrator Procesów Logistycznych - Logistics Integrator* czy *Wiodący Operator Logistyczny - Lead Logistics Provider* (LLP). Nie posiada na własność infrastruktury, jego działalność opiera się przede wszystkim na zasobach posiadanych przez inne firmy (3PL) i polega na tworzeniu kompleksowych rozwiązań logistycznych poprzez dobieranie najkorzystniejszych rozwiązań dla klientów. Tego typu firmy fizycznie nie wykonują procesów logistycznych, a ich istotą działania jest zarządzanie procesami realizacji dostaw za pomocą przetwarzania informacji.

zagraniczny. Małe i średnie przedsiębiorstwa stanowiły odpowiednio 13% i 6% badanych firm.

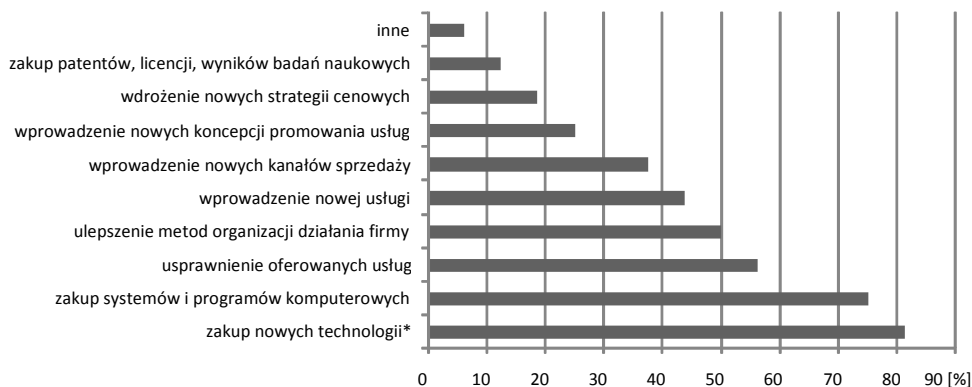
Wszystkie przedsiębiorstwa biorące udział w badaniu zadeklarowały, iż podejmują działania innowacyjne. Liczbę wdrożonych innowacji w ciągu ostatnich 5 lat przedstawiono w tabeli 2. Najwięcej przedsiębiorstw, czyli 56% wprowadziło w założonym okresie od 1 do 5 innowacji, z kolei 25% badanych powyżej 10. Najniższy odsetek przedsiębiorstw (19%) to podmioty, które wdrożyły od 6 do 10 nowoczesnych rozwiązań.

Tabela 2. Liczba wdrożonych innowacji a wielkość zatrudnienia (liczba firm)

Liczba wdrożeń	Liczba zatrudnionych			
	do 9 pracowników	10 – 49 pracowników	50 – 249 pracowników	powyżej 250 pracowników
1 – 5	6	1	1	1
6 – 10	–	1	–	2
powyżej 10	–	–	–	4

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Wraz ze wzrostem liczby pracowników wzrasta liczba wdrożonych nowoczesnych rozwiązań. Mikroprzedsiębiorstwa charakteryzują się znacznie mniejszą aktywnością innowacyjną niż duże podmioty. Duże podmioty posiadają środki finansowe, które mogą przeznaczyć na inwestycje w innowacje. Z kolei sektor małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) napotyka na wiele barier związanych z wprowadzaniem innowacji. Brak dostępu do kapitału jest główną przeszkodą dla MSP w rozwijaniu innowacyjności. Problem tkwi także w zasobach kadrowych małych i średnich przedsiębiorstw. Wielkość, poziom techniczny i stopień wykorzystania bazy materialno – technicznej mają wpływ na uzyskiwanie zysku w bieżącej działalności, co stanowi kluczowe źródła tworzenia zasobów finansowych, które umożliwiają podejmowanie i realizację procesów innowacyjnych (Bojewska, 2009). Obszary działań innowacyjnych badanych przedsiębiorstw przedstawiono na rysunku 2.

*do kategorii tej zalicza się także zakup maszyn, urządzeń i środków transportu

Rys. 2. Obszary wdrożeń innowacji w przedsiębiorstwach logistycznych [%]

Źródło: opracowani własne na podstawie badań ankietowych.

Dane przedstawione na rysunku 2 wskazują, iż innowacje przedsiębiorstw z sektora TSL są ściśle związane z nabywaniem środków trwałych. Zakup nowych technologii, maszyn, urządzeń czy środków transportu stanowi największy odsetek deklarowanych odpowiedzi (81%) a na zakup systemów i programów komputerowych wskazywało 75% badanych. Znaczny odsetek odpowiedzi stanowiły także ulepszania metod organizacji działania firmy (50%) oraz usprawnienie oferowanych usług (56%). Kilka przedsiębiorstw zadeklarowało także wprowadzenie nowych usług (44%). Najmniejszy z kolei odsetek wskazań to zakup patentów, licencji oraz wyników badań naukowych.

Ponad 30% respondentów w ciągu ostatnich 5 lat poniosła nakłady na innowacyjność w wysokości powyżej 1 000 000 PLN. Natomiast 50% przedsiębiorstw zadeklarowało poziom wydatków na innowacje w przedziale od 100 001 do 1 000 000 PLN, z kolei niecałe 20% ankietowanych – do 100 000 PLN. Największe nakłady obserwowane są w przedsiębiorstwach, zatrudniających powyżej 250 pracowników, najmniejsze z kolei w mikroprzedsiębiorstwach.

Cele podejmowanej działalności innowacyjnej przedstawiono w tabeli 3.

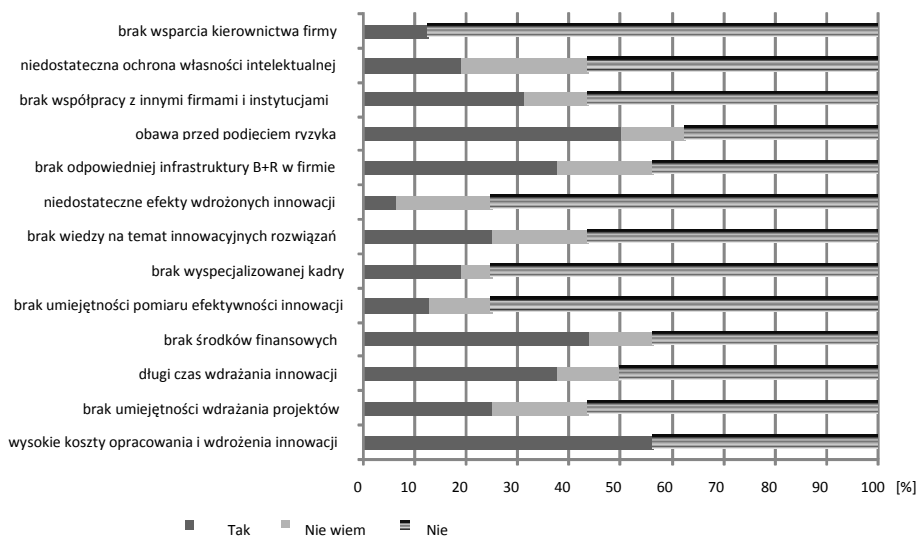
Tabela 3. Cele, dla których podejmowana jest działalność innowacyjna

Ważność	Cel
1	poprawa jakości oferowanych usług
2	dostosowanie oferowanych usług do potrzeb i oczekiwań klientów
3	redukcja kosztów działania
4	zwiększenie wydajności pracy
5	wzrost udziału w rynku
6	poprawa warunków pracy
7	bycie postrzeganym jako przedsiębiorstwo innowacyjne
8	poprawa wizerunku firmy

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Podstawowe cele podejmowanych działań innowacyjnych to poprawa jakości oferowanych usług oraz dostosowanie oferowanych usług do potrzeb i oczekiwań klientów. Cele te, postrzegane są przez respondentów także jako najistotniejsze, wewnętrzne czynniki kształtowania konkurencyjności. Uzyskane wyniki mogą być rezultatem utrzymywania się wysokich kosztów działalności w branży TSL na przestrzeni ostatnich lat, co oznacza niską opłacalność świadczonych usług. Należy zaznaczyć, iż ankietowani przedsiębiorcy nie wskazywali takich celów jak: ochrona środowiska, wejście na nowe rynki oraz utrzymanie dotychczasowej pozycji na rynku. W opinii respondentów, zakładane cele stawiane innowacjom zostały osiągnięte przez przedsiębiorstwa logistyczne.

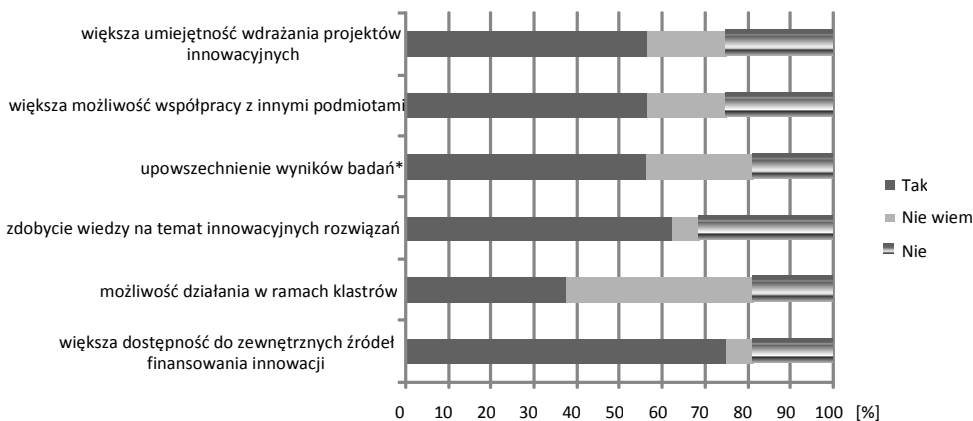
Badanie dostarczyło także informacji o barierach oraz stymulatorach rozwoju innowacyjności. Ankietowane przedsiębiorstwa świadczące usługi logistyczne do głównych czynników ograniczających rozwój innowacyjności zaliczały przede wszystkim wysokie koszty opracowywania i wdrażania innowacji, obawę przed podjęciem ryzyka, brak środków finansowych oraz długi czas wdrażania innowacji i brak odpowiedniej infrastruktury badawczo – rozwojowej. Czynniki ograniczające działalność innowacyjną ankietowanych przedsiębiorstw logistycznych przedstawiono na rysunku 3.

Rys. 3. Czynniki ograniczające wdrażanie rozwiązań innowacyjnych w przedsiębiorstwach logistycznych [%]

Źródło: opracowani własne na podstawie badań ankietowych.

Do elementów stymulujących działalność innowacyjną ankietowani przedsiębiorcy zaliczali głównie większą dostępność do zewnętrznych źródeł finansowania innowacji, zdobycie wiedzy na temat innowacyjnych rozwiązań w zakresie procesów biznesowych i posiadanie większych umiejętności do zarządzania projektem innowacyjnym. Brak umiejętności zarządzania tego typu przedsięwzięciami wśród podlaskich firm wskazywała także praca Dziekońskiego (2011). Czynniki, które w opinii ankietowanych przedsiębiorstw logistycznych wywarłyby pozytywny wpływ na ich działalność innowacyjną przedstawiono na rysunku 4.

* opracowanych przez różne ośrodki naukowo – badawcze w Polsce i za granicą w celu adaptacji we własnej firmie

Rys. 4. Czynniki, które zwiększyłyby działalność innowacyjną [%]

Źródło: opracowani własne na podstawie badań ankietowych.

Podsumowanie

Intensyfikacja procesów globalizacji i integracji, rosnąca konkurencja powodują, że tradycyjne czynniki konkutowania tracą swoją wartość. Przedsiębiorstwa, aby przetrwać na rynku muszą stale poszukiwać nowoczesnych rozwiązań we wszystkich obszarach działalności. Dotyczy to również branży transportowo – spedycyjno – logistycznej, w której generowanie szybkich i efektywnych działań skutkujących dostosowaniem się do nowych warunków rynkowych przyczynia się do zdobycia trwałej przewagi konkurencyjnej na rynku. Dlatego, też przedsiębiorstwa logistyczne powinny upatrywać w innowacjach główne źródło swojej konkurencyjności.

Innowacyjność firm logistycznych ma nieco inny charakter niż przedsiębiorstw przemysłowych ze względu na specyfikę świadczonych usług. Bowiern takie ich cechy jak niematerialność i nietrwałość powodują, iż innowacje produktowe w zakresie usług są trudniejsze do wychwycenia. Dość często można spotkać się z poglądem, iż innowacyjność przedsiębiorstw logistycznych sprowadza się do wdrażania tzw. miękkich innowacji, czyli w obszarze marketingu, organizacji i zarządzania. Badania przeprowadzone na firmach logistycznych w województwie

podlaskim, których celem była ocena aktywności innowacyjnej badanych firm, pokazują znacznie szersze zjawisko innowacyjności usług logistycznych.

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, iż rynek usług logistycznych na Podlasiu tworzą głównie mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające do 9 pracowników oraz duże jednostki, zatrudniające powyżej 250 osób, działające na rynku powyżej 6 lat, obsługujące rynek międzynarodowy. Łącznie podmioty te stanowiły 82% wszystkich ankietowanych.

Wszystkie ankietowane przedsiębiorstwa podejmują działalność innowacyjną, która to jest głównie powiązana z zakupem środków trwałych. Ponadto przedsiębiorcy świadczący usługi logistyczne doskonalą metody realizacji usług, organizacja działania firmy oraz wprowadzają nowe usługi do swojej oferty.

Główne cele podejmowanych działań innowacyjnych to poprawa jakości oferowanych usług, dostosowanie oferowanych usług do potrzeb i oczekiwań klientów, redukcja kosztów działania oraz zwiększenie wydajności pracy.

Do głównych czynników ograniczających rozwój innowacyjności przedsiębiorcy z branży TSL zaliczyli bariery finansowe, długi czas wdrażania innowacji oraz obawę przed podjęciem ryzyka. Należy ponadto zaznaczyć, iż wskazane bariery dla wielu przedsiębiorców nie stwarzają ograniczeń w rozwijaniu innowacyjności. W grupie tych przedsiębiorstw dominują duże jednostki. Jako czynniki mogące pobudzić aktywność innowacyjną podlaskich przedsiębiorstw logistycznych wymieniano większą dostępność do zewnętrznych źródeł finansowania innowacji, zdobycie wiedzy na temat innowacyjnych rozwiązań w zakresie procesów biznesowych i posiadanie większych umiejętności do zarządzania projektem innowacyjnym.

Do zewnętrznych czynników wpływających na konkurencyjność przedsiębiorstw logistycznych autorzy zaliczają skalę i poziom konkurencji na rynku, popyt i podaż wykwalifikowanej kadry oraz bariery wejścia na dany rynek, natomiast do wewnętrznych – jakość oferowanych usług, tempo dostosowywania się do zmian zachodzących na rynku oraz kreowanie innowacyjnych rozwiązań. Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że podlascy przedsiębiorcy działający na rynku usług logistycznych są świadomi, iż wdrażanie innowacyjnych rozwiązań przyczynia się do zwiększenia konkurencyjności ich firm.

Zasadniczym ograniczeniem wpływającym na proces wnioskowania jest liczebność próby. Badania zrealizowano na próbie liczącej 16 podmiotów gospodarczych. Próba ta nie jest reprezentatywna i nie ma podstaw do uogólnienia wyników na całą zbiorowość generalną w województwie podlaskim. Autorzy uważają, iż należy regularnie ponawiać prace oceniające aktywność innowacyjną firm logistycznych.

Wyniki przeprowadzonych badań mogą posłużyć w procesie kreowania polityki gospodarczej na Podlasiu. Polityka ta powinna być nastawiona na pobudzanie realizacji przez przedsiębiorstwa projektów innowacyjnych. Stąd też autorzy postulują intensyfikację działań związanych ze szkoleniami z zakresu zarządzania projektami, pobudzanie tworzenia się inicjatyw klastrowych, działania szkoleniowe w zakresie pozyskiwania środków na działalność innowacyjną. Rozwój regionu, powstawanie nowych miejsc pracy i wzrost konkurencyjności firm z Podlasia jest związany z działaniami na rzecz innowacyjności, stąd też autorzy postulują uwzględnienie wyników przeprowadzonych badań w kreowaniu polityki gospodarczej w regionie.

Literatura

1. Białoń L. (2010), *Zręby teorii innowacji*, w: Białoń L. (red.), *Zarządzanie działalnością innowacyjną*, Placet, Warszawa
2. Bojewska B. (2009), *Zarządzanie innowacjami jako źródło przedsiębiorczości małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, Wydawnictwo SGH, Warszawa
3. Busse Ch., Wallenburg C.M. (2011), *Innovation management of logistics service providers Foundations, review, and research agenda*, International Journal of Physical Distribution & Logistics Management 41 (2)
4. Chapman R.L., Soosay C., Kandampully J. (2003), *Innovation in logistic services and the new business model A conceptual framework*, International Journal of Physical Distribution & Logistics Management 33 (7)
5. Dolińska M. (2010), *Innowacje w gospodarce opartej na wiedzy*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa
6. Duraj J., Papiernik-Wojdera M. (2010), *Przedsiębiorczość i innowacyjność*, Difin, Warszawa
7. Dworak E. (2012), *Gospodarka oparta na wiedzy w Polsce: ocena, uwarunkowania, perspektywy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź
8. Dziekoński K. (2011), *Projekty w innowacyjnych małych i średnich przedsiębiorstwach*, *Ekonomia i Zarządzanie* 3 (4)
9. Flint D.J., Larsson E., Gammelgaard B., Mentzer J.T. (2005), *Logistics innovation: A customer value –oriented social process*, *Journal of Business Logistics* 26 (1)
10. Grawe S.J., Chen H., Daugherty P.J. (2009), *The relationship between strategic orientation, service innovation, and performance*, International Journal of Physical Distribution & Logistics Management 39 (4)

11. Grzybowska B. (2012), *Innowacyjność przemysłu spożywczego w Polsce – ujęcie regionalne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko – Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn
12. GUS (2012), Główny Urząd Statystyczny, *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2009-2011*, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/NTS_dzialanosc_innowacyjna_2009-2011.pdf, [25.04.2013]
13. GUS (2013), Główny Urząd Statystyczny, *Baza danych lokalnych*, <http://www.stat.gov.pl/bdl/>, [20.04.2013]
14. Hellström D., Nilsson F. (2011), *Logistics-driven packaging innovation: a case study at IKEA*, *International Journal of Retail & Distribution Management* 39 (9)
15. Janasz W., Kozioł K. (2007), *Determinanty działalności innowacyjnej przedsiębiorstw*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa
16. Lichniak I. (2010), *Cechy podmiotu innowacyjnego. Region innowacyjny*, w: Godlewska-Majkowska H. (red.), *Innowacyjność jako czynnik wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej polskich regionów w latach 2002-2007*, Wydawnictwo SGH, Warszawa
17. Marciniak S. (2010), *Innowacyjność i konkurencyjność gospodarki*, C.H. Beck, Warszawa
18. Najder-Stefaniak K. (2010), *Wstęp do innowatyki*, Wydawnictwo SGH, Warszawa
19. Niedzielski P., Rychlik K. (2006), *Innowacje i kreatywność*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin
20. Nowacki R. (2010), *Zarządzanie – konkurencyjność – innowacyjność*, w: Nowacki R. (red.), *Innowacyjność w zarządzaniu a konkurencyjność przedsiębiorstwa*, Difin, Warszawa
21. Panayides P. (2006), *Enhancing innovation capability through relationship management and implications for performance*, *European Journal of Innovation Management* 9 (4)
22. Pichlak M. (2012), *Uwarunkowania innowacyjności organizacji. Studium teoretyczne i wyniki badań empirycznych*, Difin, Warszawa
23. Reynolds J., Howard E., Cuthbertson Ch., Hristov L. (2007), *Perspectives on retail format innovation: relating theory and practice*, *International Journal of Retail & Distribution Management* 35 (8)

Innovation of logistic services providers

Abstract

In the paper the subject of innovation is undertaken in the context of companies providing logistic services. The authors defined the role of innovation in the creation of market competitiveness and present results of research assessing the level of innovation in LSP in Podlasie. The conducted survey shows that the main objectives of innovation in logistics companies are: improvement in the quality of services, adapting services to meet the needs and expectations of customers, reducing operating costs and increasing productivity. As the barriers of innovative projects there have been identified: financial barriers, long time of innovation and the fear of taking risk. Factors that could foster innovation in logistics companies are: access to external sources of financing innovation, gain knowledge on innovative solutions for business processes and have a greater ability to manage innovative projects. The authors believe that the activities associated with the creation of regional economic policy should be aimed at promoting innovation, and therefore it is recommended to use the research results in practice of decision making related to creating economic policy in the region.

Keywords

innovation, logistics, LSP, Podlasie